

เอกสารวิชาการ

เรื่อง
การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

จัดทำโดย

นางสาวฉัตรรัตน์ ไชยจันทร์สม
ตำแหน่ง วิทยากรชำนาญการ
กลุ่มงานคณะกรรมการการพาณิชย์และทรัพย์สินทางปัญญา
สำนักกรรมการ ๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

บทนำ

ทรัพย์สินทางปัญญา¹ คือ ผลงานที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ โดยเน้นไปที่ผลผลิตที่มาจากสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิดของการสร้างสรรค์หรือวิธีการแสดงออก ทรัพย์สินทางปัญญาอาจจะอยู่ในรูปแบบของสิ่งที่จับต้องได้ เช่น สินค้า ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ หรือในรูปแบบของสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวคิดการค้า เสนอธุรกิจ และวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม เป็นต้น โดยทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. ลิขสิทธิ์ หมายถึง สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่เจ้าของงานได้ทำขึ้นมาตามประเภทลิขสิทธิ์ที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ งานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ วรรณคดี ผลงานทางวิทยาศาสตร์ หรือผลงานทางศิลปะ รวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบไหนก็ตาม นอกจากนั้นกฎหมายลิขสิทธิ์ยังให้ความคุ้มครองถึงสิทธิของนักแสดงด้วย ซึ่งในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่ครอบคลุมถึงความคิด ขั้นตอน กรรมวิธี ระบบวิธีใช้ วิธีทำงาน แนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์

๒. ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม คือ ความคิดสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับสินค้าอุตสาหกรรมต่าง ๆ ความคิดสร้างสรรค์นี้อาจเป็นความคิดในการประดิษฐ์คิดค้น ซึ่งอาจจะเป็นกระบวนการหรือเทคนิคในการผลิตที่ได้มีการปรับปรุงหรือคิดค้นขึ้นใหม่ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงเครื่องหมายการค้า ยี่ห้อ และความลับทางการค้า ที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอย่างต่อเนื่องในหลายแง่มุม ซึ่งระบบการคุ้มครองนั้นได้มีการขยายความคุ้มครองให้มีความครอบคลุมในแต่ละสาขามากขึ้น มีทั้งการขยายประเภทของลิขสิทธิ์ และขยายขอบเขตของการคุ้มครอง รวมถึงมีการสร้างข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และถูกนำมาเข้ามาเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ของการค้าระหว่างประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในทางทฤษฎีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิในการป้องกันไม่ให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ ต่อผลงานที่มีเจ้าของโดยถูกต้อง รวมถึงสิทธิในการบังคับใช้กฎหมายแก่ผู้ที่ได้ทำการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผลงานที่มีเจ้าของด้วย จัดเป็นประเภท คือ

๒.๑ สิทธิบัตร

กฎหมายสิทธิบัตรได้กำหนดรูปแบบของการให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ไว้ดังนี้

๒.๑.๑ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ (Utility Patent)

สิทธิบัตรการประดิษฐ์เป็นสิทธิบัตรที่ให้ความคุ้มครองแก่การประดิษฐ์ตามกฎหมายได้ให้นิยามว่า การคิดค้นหรือคิดทำขึ้นอันเป็นผลให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธีใด ๆ ที่ทำให้ดีขึ้นซึ่งผลิตภัณฑ์หรือกรรมวิธี

สิทธิบัตรการประดิษฐ์จะให้ความคุ้มครองสิ่งดังนี้

¹ “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญากับประเทศไทย”. สืบค้น ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.

- ผลิตรภัณฑ์ แม้ว่ากฎหมายสิทธิบัตรจะมีได้กำหนดนิยามความหมายไว้ โดยทั่วไปมักจะครอบคลุมถึงเครื่องจักรกล ผลิผล อุปกรณ์ เครื่องมือ และส่วนประกอบ
- กรรมวิธี กฎหมายกำหนดนิยามว่าหมายถึง วิธีการ กระบวนการ หรือกรรมวิธีในการผลิต การเก็บรักษาให้คงสภาพหรือให้มีคุณภาพดีขึ้น หรือการปรับสภาพให้ดีขึ้นซึ่งผลิตรภัณฑ์ และรวมถึงการใช้กรรมวิธีนั้น ๆ
- การทำให้ผลิตรภัณฑ์หรือกรรมวิธีดีขึ้น หมายความว่าถึง ความคิดสร้างสรรค์ที่แก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนาผลิตรภัณฑ์ หรือกรรมวิธีที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

๒.๑.๒ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตรภัณฑ์ (Design Patent)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า ผู้บริโภคมักจะให้ความสำคัญกับรูปร่างภายนอกของสินค้าหรือผลิตรภัณฑ์บางประเภท เช่น รองเท้า เสื้อผ้า เพอร์นิเจอร์ เครื่องประดับหรือตกแต่ง เป็นต้น และมีสินค้าอีกไม่น้อยที่รูปร่างภายนอกของสินค้าอาจสร้างความประทับใจ หรือดึงดูดลูกค้าให้สนใจเลือกซื้อสินค้า ดังนั้นแบบผลิตรภัณฑ์จึงเป็นปัจจัยหนึ่งในวงการค้า หลายบริษัทประสบความสำเร็จกับความสามารถในการออกแบบผลิตรภัณฑ์ และได้กลายเป็นจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบของบริษัทในการแข่งขันในตลาด ระบบการให้ความคุ้มครองการออกแบบผลิตรภัณฑ์จึงกลายเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งในการดำเนินธุรกิจของบริษัทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในระบบทรัพย์สินทางปัญญาของไทย การออกแบบผลิตรภัณฑ์อาจได้รับความคุ้มครองหลายรูปแบบ เช่น ลิขสิทธิ์ หรือสิทธิบัตรการออกแบบผลิตรภัณฑ์ ในส่วนของการคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์มีหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น สำหรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตรภัณฑ์ กฎหมายสิทธิบัตรยังให้ความคุ้มครองการออกแบบผลิตรภัณฑ์แตกต่างจากสิทธิบัตรการประดิษฐ์ กล่าวคือ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตรภัณฑ์จะให้ความคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับลักษณะหรือรูปแบบภายนอกของผลิตรภัณฑ์ ซึ่งมักจะให้ความสำคัญกับความสวยงาม ในขณะที่สิทธิบัตรการประดิษฐ์มักจะให้คุณค่ากับผลในทางเทคนิคของการประดิษฐ์มากกว่าความสวยงามของการประดิษฐ์ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขจึงมีความแตกต่างกัน

๒.๒ อนุสิทธิบัตร (Petty Patent)

อนุสิทธิบัตร คือ หนังสือสำคัญที่ออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ในทำนองเดียวกับสิทธิบัตร แต่ระบบอนุสิทธิบัตรจะมีวิธีการขอรับความคุ้มครองที่ง่ายกว่า เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า แต่ขอบเขตการให้ความคุ้มครองคล้าย ๆ กัน กล่าวคือ อนุสิทธิบัตรเป็นการประดิษฐ์ที่มีเทคนิคไม่สูงมากนัก อาจจะเป็นการปรับปรุงเพียงเล็กน้อย ซึ่งไม่สามารถขอรับสิทธิบัตรได้เนื่องจากไม่มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นเพียงพอ ข้อแตกต่างอีกประการ คือ ขั้นตอนการขอรับอนุสิทธิบัตรจะใช้เวลาน้อยกว่าสิทธิบัตรการประดิษฐ์มาก เนื่องจากใช้ระบบจดทะเบียนแทนการใช้ระบบที่ต้องมีการตรวจสอบก่อนการรับจดทะเบียน ดังนั้นผู้ขอรับอนุสิทธิบัตรจึงต้องตรวจสอบเงื่อนไขความใหม่ของอนุสิทธิบัตรให้ดีกว่าก่อนยื่น เพราะจะไม่มีตรวจสอบโดยผู้ตรวจสอบก่อนให้อนุสิทธิบัตร ฉะนั้นสิทธิที่ได้อาจถูกยกเลิกหรือลบล้างได้ อย่างไรก็ตามผู้ขออาจร้องขอให้ตรวจสอบเงื่อนไขความใหม่ของคำขออนุสิทธิบัตรได้ นอกจากนี้อายุการให้ความคุ้มครองอนุสิทธิบัตรจะสั้นกว่าสิทธิบัตรด้วย

ทั้งนี้ กฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้ขอรับสามารถเลือกได้ว่า การประดิษฐ์นั้นจะขอรับความคุ้มครองสิทธิบัตรหรืออนุสิทธิบัตร แต่จะขอความคุ้มครองทั้งสองอย่างพร้อมกันไม่ได้ และผู้ขอรับอาจเปลี่ยนการขอรับความคุ้มครองได้แต่ต้องก่อนมีการประกาศโฆษณาคำขอ

๒.๓ เครื่องหมายการค้า (Trademark)

ปัจจุบันเครื่องหมายการค้าได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในระบบเศรษฐกิจการค้า และนับวันจะยิ่งทวีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในด้านการตลาดเนื่องจากเครื่องหมายการค้าทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่สำคัญในการซื้อขายระหว่างผู้ผลิตสินค้ากับผู้บริโภคสินค้า โดยจะเป็นสัญลักษณ์แทนตัวผู้ผลิตสินค้า บอกแหล่งที่มาของสินค้ารวมทั้งแสดงคุณภาพของสินค้าด้วย ซึ่งผู้ซื้อเลือกซื้อสินค้าโดยการจดจำเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้านั้น ๆ

เครื่องหมายการค้ามีประโยชน์ทั้งต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค กล่าวคือ

๒.๓.๑. ประโยชน์ต่อผู้ผลิต เครื่องหมายการค้าสามารถใช้ประโยชน์ในการโฆษณาสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้และจดจำเครื่องหมายการค้าได้โดยง่าย เพื่อประโยชน์ในการแข่งขันและการขยายตลาดการค้า การสร้างหรือประดิษฐ์เครื่องหมายการค้าจึงควรให้มีลักษณะที่สามารถจดจำเรียกขานได้ง่าย และมีความทันสมัยอยู่เสมอ

๒.๓.๒ ประโยชน์ต่อผู้บริโภค เมื่อสินค้าของแต่ละเจ้าของมีเครื่องหมายการค้าที่แตกต่างกัน จะทำให้ผู้บริโภคสามารถทราบตัวผู้ผลิตและแหล่งที่มาของสินค้ารวมทั้งคุณภาพของสินค้า โดยการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้านั้น ๆ ทำให้สามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างถูกต้องตรงตามความต้องการ รสนิยมการบริโภค และสภาพเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล

วัตถุประสงค์หลักของเครื่องหมายการค้า คือ การระบุแหล่งที่มาของสินค้าและบริการ และแยกความแตกต่างสินค้าหรือบริการจากสินค้าหรือบริการอื่น เครื่องหมายการค้าส่วนใหญ่จะรู้จักและคุ้นเคยกันในชื่อของคำว่ายี่ห้อ ตรา โลโก้ หรือแบรนด์ กล่าวได้ว่าเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งจัดอยู่ในประเภททรัพย์สินอุตสาหกรรม ซึ่งแทบทุกประเทศได้มีกฎหมายรับรองและคุ้มครองสิทธิไว้สำหรับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔

สิ่งที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเครื่องหมายการค้า คือ เครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าหรือบริการ กฎหมายเครื่องหมายการค้าได้ให้นิยามคำว่า เครื่องหมาย ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ตรา ชื่อ คำ ตัวหนังสือ ตัวเลข ลายมือชื่อ หรือสิ่งเหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน แต่ไม่หมายความรวมถึงแบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร

เครื่องหมายการค้าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แบ่งได้ ๕ ประเภท ดังนี้

๑. เครื่องหมายการค้า (Trade mark) คือ เครื่องหมายที่ใช้กับสินค้า เพื่อแสดงให้เห็นว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้าานั้นแตกต่างจากสินค้าของผู้อื่น เช่น เครื่องหมายไค้ก เครื่องหมายโรเล็กซ์ เครื่องหมายไนกี้ หรือเครื่องหมายโซนี่ เป็นต้น

๒. เครื่องหมายบริการ (Service Mark) คือ เครื่องหมายที่ใช้กับการบริการ เพื่อแสดงให้เห็นว่า บริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นแตกต่างจากบริการของผู้อื่น โดยบริการอาจจะเป็นบริการด้านการเงิน บริการสายการบิน บริการการท่องเที่ยว บริการโรงแรม และบริการโฆษณา เป็นต้น ตัวอย่างของเครื่องหมายบริการที่จดทะเบียน เช่น เครื่องหมายบริษัทการบินไทย เครื่องหมายธนาคารกรุงเทพ หรือเครื่องหมายโรงแรมเอราวัณ เป็นต้น

๓. เครื่องหมายร่วม (Collective Mark) คือ เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ใช้หรือจะใช้โดยบริษัทหรือวิสาหกิจในกลุ่มเดียวกัน หรือโดยสมาชิกของสมาคม สหกรณ์ สภากาชาด สมาพันธ์ กลุ่มบุคคล หรือองค์กรอื่นใดของรัฐหรือเอกชน เช่น เครื่องหมาย

ปูนซีเมนต์ เครื่องหมายสโมสรโลอัน เป็นต้น โดยทั่วไปเครื่องหมายร่วมมักจะมีการกำหนดมาตรฐานร่วมในการใช้เครื่องหมายร่วม และเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถเลือกใช้เครื่องหมายร่วมได้ หากได้ปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น ทั้งนี้ เครื่องหมายร่วมมีข้อตกลงที่มีการทำตลาดร่วมกันในกลุ่มบริษัท

๔. เครื่องหมายรับรอง (Certification mark) คือ เครื่องหมายที่ใช้ในการรับรองสินค้าหรือบริการของบุคคลอื่น โดยเป็นการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้านั้น หรือเพื่อรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการนั้น เช่น เครื่องหมายแม่อ้อยนางรำ เซลล์ชวนชิม หรือเครื่องหมาย Woolmark เป็นต้น กล่าวคือ เจ้าของเครื่องหมายรับรองมีการกำหนด มาตรฐานสำหรับการใช้เครื่องหมายรับรองไว้ ดังนั้นในการอนุญาตให้จดทะเบียนเครื่องหมายรับรองมักจะพิจารณาความสามารถในการรับรองของผู้ขอรับเครื่องหมายรับรองด้วย

๕. ชื่อทางการค้า (Trade Name) ในการดำเนินธุรกิจทุกอย่างต้องมีชื่อเพื่อให้ลูกค้าเรียกขานหรือระบุแหล่งที่มาของสินค้าได้ ซึ่งชื่อมักจะเป็นที่นิยมกันมากกว่าเครื่องหมายการค้า โดยเฉพาะในธุรกิจขนาดกลางและเล็ก ชื่อทางการค้าอาจเป็นจุดเริ่มต้นของเครื่องหมายการค้า โดยปกติชื่อทางการค้ามักใช้กับชื่อของธุรกิจหรือห้างร้านต่าง ๆ หรือในบางกรณีใช้กับสินค้าหรือบริการ เช่น บริษัทไมโครซอฟท์ โรงแรมเอราวัณ กาแฟบ้านไร่ น้ำพริกเผาแม่ประนอม Honda Accord yahoo.com หรือ Apple Computer เป็นต้น

โดยทั่วไป คนมักจะสับสนระหว่างเครื่องหมายการค้าและชื่อทางการค้า โดยคิดว่าเป็นสิ่งเดียวกัน ซึ่งในหลายกรณีอาจเป็นสิ่งเดียวกันก็ได้ หากมีการนำชื่อทางการค้าไปใช้อย่างเครื่องหมายการค้า ตามระบบกฎหมายไทยชื่อทางการค้าได้รับความคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมายละเมิด (torts) ซึ่งระบุไว้ในมาตรา ๑๘ ประกอบกับมาตรา ๔๒๐ และ ๔๒๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่สำคัญของการได้มาซึ่งสิทธิในชื่อทางการค้า คือ การใช้ชื่อทางการค้านั้นอย่างสุจริต โดยไม่ได้มีเจตนาไขว่คว้ามาอย่างกรณีเครื่องหมายการค้า กล่าวคือชื่อทางการค้านั้นอาจจดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์หรือไม่ก็ได้ ชื่อทางการค้านั้นอาจซ้ำซ้อนหรือคล้ายคลึงกับชื่อทางการค้าอื่นที่จดทะเบียนอยู่แล้วหรือใช้อยู่ก่อนก็ได้

๒.๔ ความลับทางการค้า (Trade Secret)

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจปัจจุบัน การคุ้มครองความลับทางการค้านับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อธุรกิจ โดยทั่วไปข้อมูลทางธุรกิจเป็นความลับที่เสริมสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขันนั้นถือว่าเป็นความลับทางการค้า

ความลับทางการค้าประกอบด้วย ความลับในการผลิต ความลับทางอุตสาหกรรม และความลับทางธุรกิจ การใช้ข้อมูลความลับโดยไม่ได้รับอนุญาตโดยบุคคลอื่นนอกจากผู้ที่มีสิทธิถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมและละเมิดบทบัญญัติความลับทางการค้า โดยทั่วไปการคุ้มครองความลับทางการค้ามักจะอยู่ในรูปของการป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม หรืออาจเป็นกฎหมายพิเศษเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลความลับ กฎหมายความลับทางการค้ามักจะใช้บังคับกับลูกจ้างของบริษัท คู่สัญญาในทางการค้า พันธมิตรทางการค้า หรือคู่แข่งทางการค้า ในอนาคตเสียเป็นส่วนใหญ่

สิ่งที่ได้รับความคุ้มครองความลับทางการค้าค่อนข้างกว้างขวางโดยรวมถึงวิธีการขาย หรือจัดจำหน่ายสินค้า รายละเอียดของลูกค้า กลยุทธ์การโฆษณา รายชื่อลูกค้า และกระบวนการผลิต เป็นต้น การวิเคราะห์ว่าอะไรเป็นข้อมูลความลับทางการค้าหรือไม่ ขึ้นกับ

สถานการณ์ในแต่ละกรณี ความลับทางการค้าอาจเกิดจากการรวบรวมลักษณะพิเศษหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ของข้อมูลที่เป็นสาธารณะอยู่แล้ว โดยการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีมาตรการป้องกันรักษาความลับ ตัวอย่างของความลับทางการค้าที่มีชื่อเสียง เช่น สูตรน้ำอัดลมของบริษัทโค้ก หรือ source code ของโปรแกรมวินโดวส์ของบริษัทไมโครซอฟท์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ความลับทางการค้าไม่เหมือนกับสิทธิบัตร กล่าวคือ ความลับทางการค้าได้รับความคุ้มครองโดยไม่ต้องจดทะเบียน ดังนั้นความลับทางการค้าจึงได้รับความคุ้มครองโดยไม่จำกัดระยะเวลาความคุ้มครอง ด้วยเหตุนี้การคุ้มครองความลับทางการค้าอาจจริงจังหรือตึงตูดบริษัทต่าง ๆ ค่อนข้างมากกว่าทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น อย่างไรก็ตามกฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองความลับทางการค้าไว้ เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าการปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมาย อาจมีความยากลำบากและมีต้นทุนที่สูงกว่าที่พิจารณาในตอนแรก ซึ่งเงื่อนไขตามกฎหมายเหล่านี้ อาจแตกต่างกันไปแล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตามในบริษัทชั้นนำทั้งหลายมักจะใช้ความลับทางการค้า ควบคู่กับสิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของสิ่งที่ต้องการจะปกป้องและกลยุทธ์ทางการค้า

ความลับทางการค้าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

โดยหลักการความลับทางการค้าย่อมได้รับความคุ้มครองทันที หากข้อมูลความลับทางการค้าเข้าเงื่อนไขที่จะเป็นความลับทางการค้าได้ตามกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยลักษณะดังนี้

๑. ข้อมูลทางการค้านั้นยังไม่มีใครที่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือยังเข้าไม่ถึงได้ในหมู่บุคคล ข้อมูลความลับทางการค้าไม่จำเป็นต้องเป็นข้อมูลความลับขั้นสุดยอดหรือเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีใครเคยรู้มาก่อน อย่างไรก็ตามข้อมูลดังกล่าวต้องเป็นข้อมูลที่ชอบด้วยกฎหมาย

๒. ข้อมูลการค้านั้นต้องมีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากเป็นความลับทั้งนี้ การมีประโยชน์ในทางพาณิชย์หมายถึง การดำรงคงอยู่ของธุรกิจการค้าที่กระทำอยู่ หรือที่กำลังจะกระทำต่อไปขึ้นอยู่กับข้อมูลนั้น และผู้เป็นเจ้าของข้อมูลได้ใช้เวลา ความพยายาม และค่าใช้จ่ายอย่างมากจึงจะได้ข้อมูลนั้นมา

๒.๕ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ ชื่อหรือสัญลักษณ์หรือสิ่งอื่นใดที่บอกแหล่งผลิตของสินค้า โดยสามารถสื่อให้ผู้บริโภคเข้าใจได้ว่าสินค้านั้นมีคุณภาพหรือลักษณะพิเศษแตกต่างจากสินค้าที่ผลิตในแหล่งผลิตอื่น เช่น มะขามหวานเพชรบูรณ์ที่ประกอบด้วยคำว่า มะขามหวาน ซึ่งบอกว่าสินค้าคืออะไร และคำว่า เพชรบูรณ์ ซึ่งบอกแหล่งผลิตมะขามหวานดังกล่าว และยังสื่อให้คนทั่วไปเข้าใจว่ามะขามหวานดังกล่าวมีคุณภาพสูงมีรสชาติหวานและไม่แฉะ อันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของมะขามหวานเพชรบูรณ์ ซึ่งได้รับอธิปไตยจากดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะขามและปริมาณน้ำฝนที่พอเหมาะพอดีในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบกับฝีมือการเพาะปลูกของเกษตรกรชาวเพชรบูรณ์ ซึ่งมีกรรมวิธีในการปลูกโดยเฉพาะ จึงทำให้มะขามที่ปลูกในจังหวัดเพชรบูรณ์มีความหวานมากกว่าท้องถิ่นอื่น ฉะนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญสองประการคือ ธรรมชาติกับมนุษย์ในแหล่งหรือท้องถิ่นนั้น โดยธรรมชาติสร้างสิ่งแวดล้อมหรือวัตถุดิบให้แก่การผลิตสินค้า ส่วนมนุษย์นั้นใช้ทักษะ ความชำนาญ และภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า ทั้งสองปัจจัยจึงได้ก่อให้เกิดสินค้าที่มีคุณภาพหรือคุณลักษณะพิเศษเฉพาะ ด้วยเหตุนี้สิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นสิทธิชุมชน หรือสิทธิของกลุ่มคนที่อยู่ในท้องถิ่นที่ผลิตสินค้านั้น

๒.๖ แบบผังภูมิของวงจรรวม (integrated-Circuit Layout Design)

กฎหมายว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแบบผังภูมิวงจรรวมเกิดจากการที่ประเทศไทย ต้องอนุวัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีตามข้อ ๓๕ ถึงข้อ ๓๘ แห่งความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) ในภาคผนวกท้ายของความตกลงองค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองแบบผังภูมิวงจรรวมในมาตรฐานสากล ทั้งนี้ การให้ความคุ้มครองแบบผังภูมิวงจรรวมมีลักษณะผสมผสานระหว่างระบบลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร

พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้ความคุ้มครองแก่แบบผังภูมิวงจรรวม (integrated-circuit layout design) โดยกฎหมายให้คำจำกัดความ “วงจรรวม” (semiconductor chip) ว่า หมายความว่าผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป หรือกึ่งสำเร็จรูปที่ทำหน้าที่ทางอิเล็กทรอนิกส์ อันประกอบด้วยชิ้นส่วนที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติการทางอิเล็กทรอนิกส์รวมอยู่ด้วย และส่วนเชื่อมต่อที่เชื่อมชิ้นส่วนเหล่านั้นทั้งหมด หรือบางส่วนเข้าด้วยกัน ซึ่งได้จัดวางเป็นชั้นลักษณะที่ผสมผสานรวมกันอยู่บนหรือในวัตถุกึ่งตัวนำชิ้นเดียวกัน เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ชิป” (chip) ซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวางในผลิตภัณฑ์อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องรับวิทยุหรือโทรทัศน์ เครื่องคิดเลข และนาฬิกา เป็นต้น และ “ระบบผังภูมิ” หมายความว่าแบบแผนผังหรือภาพที่ทำขึ้น จะปรากฏในรูปแบบใดเพื่อให้เห็นถึงการจัดวางเป็นวงจรรวมในลักษณะสามมิติ

๒.๗ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย คือ องค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น และรวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาฯ ประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น เช่น การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม การผลิตผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การผลิตผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ และการผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว เซรามิก ดินเผา เครื่องหนัง และอื่นๆ

๒. ภูมิปัญญาฯ ประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน กวีนิพนธ์พื้นบ้าน ปริศนาพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำพื้นบ้าน ละครพื้นบ้าน จิตรกรรมพื้นบ้าน ประติมากรรมพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน และสิ่งทอพื้นบ้าน

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยที่ได้รับการจัดแจ้งแล้ว จะถูกรวบรวมไว้เป็นฐานข้อมูลสำหรับให้ประชาชนผู้สนใจได้ค้นหาข้อมูล หรือติดต่อกับผู้แจ้งข้อมูล เพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจ อันเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาฯ ให้มีการนำไปใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้ผู้แจ้งข้อมูลภูมิปัญญาฯ อาจนำหนังสือรับรองที่ทางกรมทรัพย์สินทางปัญญาออกให้ไปแสดงต่อธนาคารหรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นทุนกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อหรือหลักประกันในการชำระหนี้กับธนาคารหรือสถาบันการเงิน

ความเป็นมาของทรัพย์สินทางปัญญา

การประดิษฐ์และนวัตกรรมต่าง ๆ เป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของมนุษย์ ซึ่งเกิดหรือวิวัฒนาการมานานมาแล้ว นับแต่ยุคดึกดำบรรพ์มนุษย์เริ่มทำการประดิษฐ์เพื่อวัตถุประสงค์หลักในการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย และสร้างความเป็นอยู่ของตนให้สะดวกสบายขึ้น เช่น การคิด

ประดิษฐ์วงล้อสำหรับเกวียนเพื่อใช้ขนส่งของ การเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ และการพัฒนา การประดิษฐ์อาวุธง่าย ๆ จำพวกมีด ดาบ และธนู เพื่อใช้ในการล่าสัตว์หรือป้องกันตัว เป็นต้น ทั้งนี้ ความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมเป็นลักษณะพิเศษ หรือความสามารถพิเศษของมนุษย์ที่มีเหนือสัตว์ประเภทอื่นในโลก เพื่อแก้ไขปัญหาและเอาตัวรอดโดยใช้สติปัญญาการสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาจนกลายเป็นอารยธรรมของมนุษยชาติจนกระทั่งเข้าสู่ยุคอารยธรรมโบราณ

มนุษย์เริ่มทำการประดิษฐ์ด้วยเหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อสนองตอบความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางวิทยาการในด้านต่าง ๆ และเกิดการสะสมความรู้ จนกลายเป็นอารยธรรมสมัยใหม่ และเมื่อสังคมมนุษย์เริ่มเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมที่มีการใช้ นวัตกรรมพัฒนาความสามารถในการผลิต เพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาเครื่องจักรไอน้ำ เครื่องทอผ้า เครื่องพิมพ์ และเครื่องจักรกลต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ แนวความคิดในการประดิษฐ์ และนวัตกรรมได้เปลี่ยนแปลงเป็นความต้องการรางวัลหรือการตอบแทนในทางเศรษฐกิจมากกว่า ชื่อเสียงเกียรติคุณ เพื่อยกระดับฐานะทางสังคมตามแนวทางของลัทธิทุนนิยม ด้วยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในยุคนั้น ระบบทรัพย์สินทางปัญญาจึงได้รับการพัฒนาให้เป็นกลไกที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ ในการค้นคิดประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ เพื่อการผลิตหรือเปิดเผยนวัตกรรมใหม่ในสังคมจาก แนวความคิดดังกล่าว ผลก็คือ จำนวนสิ่งประดิษฐ์จึงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามกาลเวลา แต่การ ลอกเลียนการประดิษฐ์ เพื่อแย่งตลาดผู้บริโภคก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน จึงเริ่มมีแนวความคิดเกี่ยวกับการ ค้ำครองสิทธิของเจ้าของการประดิษฐ์ ระบบสิทธิบัตรและระบบลิขสิทธิ์จึงค่อย ๆ เจริญงอกงามอย่างรวดเร็วตามลำดับ

ตามบันทึกทางประวัติศาสตร์พบว่า ระบบทรัพย์สินทางปัญญาในยุคเริ่มแรกเกิดขึ้น ในยุคสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ทางตอนเหนือของประเทศอิตาลี ถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิด ของระบบทรัพย์สินทางปัญญาที่ใช้กันในปัจจุบัน กล่าวคือกฎหมายของเวนิส ปี ค.ศ. ๑๔๗๔ ได้พยายามสร้างระบบสิทธิบัตรให้ความคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งได้ให้สิทธิผูกขาดแต่เพียงผู้เดียวแก่ บุคคลที่ประดิษฐ์สิ่งใหม่ และศตวรรษที่ ๑๕ กษัตริย์อังกฤษได้มีการมอบสิทธิพิเศษในเชิงผูกขาดแก่ ผู้ผลิตสินค้าหรือพ่อค้า โดยการให้เอกสารสิทธิบัตร (letters patent) จะมีตราประทับของกษัตริย์ รับรอง และจากพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏ คือ กษัตริย์เฮนรี่ที่ ๖ ได้มอบเอกสารสิทธิบัตรแก่นาย John of Utyman ในปี ค.ศ. ๑๔๔๙ เอกสารสิทธิบัตรดังกล่าวให้สิทธิผูกขาดเป็นเวลา ๒๐ ปี สำหรับการผลิตแก้ว เพื่อจะนำมาใช้ในการทำกระจก อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับแม่แบบของกฎหมายผูกขาด (The Statute of Monopolies) ปี ค.ศ. ๑๖๒๓ ของประเทศอังกฤษมากกว่า ซึ่งอยู่ในรัชสมัยพระราชินี Elizabeth I กฎหมายฉบับนี้มีอิทธิพลต่อ การบัญญัติกฎหมายสิทธิบัตรสมัยใหม่ของประเทศต่าง ๆ โดยการอนุญาตให้สิทธิผูกขาดเป็นเวลา ๑๔ ปี แก่เจ้าของการประดิษฐ์ที่ใหม่และเป็นประโยชน์

หลักการและวัตถุประสงค์ของระบบทรัพย์สินทางปัญญาสมัยใหม่ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหัวใจหลักที่สร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ของเอกชน ในฐานะผู้ประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์ กล่าวคือ ระบบทรัพย์สินทางปัญญาเป็นกลไกที่จูงใจให้มีการเผยแพร่ความรู้หรือวิทยาการใหม่ ๆ สู่สังคม โดยการให้ผลประโยชน์จูงใจทางด้านเศรษฐกิจเป็นการตอบแทนแก่ผู้ที่เปิดเผยความรู้ที่มีประโยชน์เหล่านั้น และสิ่งที่ตอบแทนปรากฏในรูปของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นสิทธิผูกขาดทางกฎหมายแก่สิ่งประดิษฐ์หรืองานสร้างสรรค์ โดยผู้ประดิษฐ์ผู้สร้างสรรค์สามารถใช้ประโยชน์จากสิทธิดังกล่าวแต่ผู้เดียวเหมือนเป็นทรัพย์สิน

อย่างหนึ่ง โดยสามารถโอนหรืออนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ประโยชน์ได้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาสามารถห้ามผู้อื่นใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาของตน

สำหรับระบบทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศเริ่มต้นวางรากฐานโดยระบบอนุสัญญาระหว่างประเทศ ๒ ฉบับ คือ อนุสัญญาปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ค.ศ. ๑๘๘๓ (Paris Convention for the Protection of Industrial Property) และอนุสัญญาเบอร์น์ว่าด้วยการคุ้มครองงานวรรณกรรมและศิลปกรรม ค.ศ. ๑๘๘๖ (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) นอกจากนี้ อนุสัญญาว่าด้วยการก่อตั้งองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (Convention Establishing the World Intellectual Property Organization) ซึ่งไม่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรง แต่เป็นอนุสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแก่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกโดยผ่านความร่วมมือระหว่างรัฐ และร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอยู่ด้วยในอนุสัญญานี้ โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization : WIPO) ได้รับการสถาปนาในฐานะเป็นหนึ่งในหน่วยงานพิเศษขององค์การสหประชาชาติ และในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางของความร่วมมือระหว่างประเทศอันเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและมีบทบาทสำคัญมากต่อระบบทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ในปี ค.ศ. ๑๙๙๕ เกิดเวทีการเจรจาระหว่างประเทศใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศภายใต้กรอบของความตกลงองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) ไว้ว่า “ทรัพย์สินทางปัญญา” (Intellectual property) หมายความว่า สิทธิอันเกี่ยวกับงานวรรณกรรม ศิลปกรรม และวิทยาศาสตร์ การแสดงของศิลปิน นักแสดง การดำเนินการบันทึกและแพร่เสียงแพร่ภาพการแสดง การประดิษฐ์กรรมทุกประเภทที่เกิดจากความอุตสาหะของมนุษย์ การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ และชื่อหรือสิ่งกำหนดอันเกี่ยวกับการค้า การป้องกัน การกระทำอันเป็นการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรม ตลอดจนสิทธิอื่น ๆ อันเป็นผลมาจากการสร้างสรรค์โดยใช้ปัญญาในทางอุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรม

ทรัพย์สินทางปัญญามีวัตถุประสงค์เป็นนามธรรม สิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจในลักษณะนิเสธสิทธิ (negative right) ที่จะกีดกันหรือหวงห้ามผู้อื่นใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาของตนที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภท และรวมถึงสิทธิทางศีลธรรม หรือธรรมสิทธิด้วย (Moral Right) ฉะนั้น การได้มาและใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาจำเป็นต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย กล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์หรือผู้ประดิษฐ์ต้องดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายก่อน จึงจะได้รับความคุ้มครองและการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินทางปัญญาก็จำเป็นต้องอยู่ในขอบเขตแห่งสิทธิที่กฎหมายรับรอง รวมทั้งการลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นสิทธิของเอกชน (private right) ก็ต้องมีกฎหมายระบุไว้อย่างชัดเจนด้วย

ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาสำคัญ ๆ ว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเกือบทุกประเทศในโลกเป็นสมาชิก เช่น อนุสัญญากรุงเบอร์น์ (Berne Convention) ความตกลง TRIPs (Agreement on Trade - Related Aspects of Intellectual Property Rights) WTO และ GATT เป็นต้น ประเทศไทยได้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องและเป็นไป

ตามอนุสัญญาหรือความตกลงต่าง ๆ และมีกฎหมายให้ความคุ้มครองทรัพย์สินปัญญาหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วสองครั้งโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นต้น²

ในยุคเศรษฐกิจใหม่ความสำเร็จทางเศรษฐกิจของหลาย ๆ ประเทศไม่ได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ เห็นได้จากตัวอย่างของประเทศที่ร่ำรวยในทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ประเทศที่ผลิตน้ำมันเพื่อส่งออกหรือประเทศเกษตรกรรม ก็ไม่จำเป็นว่าจะมีอำนาจในทางเศรษฐกิจในระหว่างประเทศเสมอไป ปัจจุบันสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และญี่ปุ่น พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจมาจากการสะสม พัฒนา และใช้ประโยชน์จากความรู้ ความคิด สร้างสรรค์ใหม่ และผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ จากนโยบายของประเทศดังกล่าวข้างต้นที่ให้ความสำคัญกับนวัตกรรม จึงเป็นที่ชัดเจนมากขึ้นว่า นวัตกรรมและการสร้างสรรค่นำมาซึ่งข้อได้เปรียบในการแข่งขันของบริษัท หรือของประเทศ การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศเกิดจากการผลักดันให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ไม่ใช่มาจากการลงทุนในทรัพย์สินเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากการวัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่ใช้ดัชนีชี้วัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับนวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาในหลาย ๆ ปัจจัย เช่น จำนวนสิทธิบัตรที่จดทะเบียนในประเทศ โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

นอกจากนี้ ในทศวรรษที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา นโยบายที่จำกัดโดยการควบคุมการค้าและอุตสาหกรรม การลงทุนของชาวต่างชาติ และความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาได้ถูกละเลย ในแง่มุมของการเคลื่อนไหวระหว่างประเทศ พบว่าประเทศต่าง ๆ ได้เริ่มเปิดเสรีทางการค้าและบริการ กระแสผลักดันจากการแข่งขันใหม่เริ่มมีบทบาทมากขึ้น และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปถึงความสำคัญของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่มีต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและหน่วยธุรกิจต่าง ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปกป้องสิทธิทางปัญญาของผู้เป็นเจ้าของสิทธิ หรืออาจกล่าวได้ว่า ทรัพย์สินทางปัญญาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศแล้ว

² วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. “ทรัพย์สินทางปัญญา”. สืบค้น ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.

จาก <http://www.wikipedia.org/wiki>

แนวคิดการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา³

แนวความคิดหรือเหตุผลในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามีหลากหลาย เหตุผลแตกต่างกัน โดยเหตุผลหลักมีดังนี้

เหตุผลทางเศรษฐกิจ

เพื่อกระตุ้นให้เกิดการประดิษฐ์โดยให้ความคุ้มครองหรือสิทธิพิเศษทางเศรษฐกิจในการหาประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวภายในระยะเวลาหนึ่ง หลังจากหมดอายุความคุ้มครองนั้น ทรัพย์สินทางปัญญานั้นถือว่าเป็นสมบัติสาธารณะ (public domain) ที่ประชาชนทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ สิ่งจูงใจทางด้านเศรษฐกิจจะกระตุ้นให้มีการเผยแพร่การค้นพบใหม่ ๆ ต่อสาธารณะ เพราะการเปิดเผยการประดิษฐ์จะทำให้บุคคลอื่นในสังคมสามารถศึกษาและเข้าใจเกี่ยวกับการประดิษฐ์นั้น โดยสามารถนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไปได้ อันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้าทางวิทยาการต่อไปอย่างต่อเนื่อง เป็นพลวัตร และจะมีผลต่อเนื่องไปยังการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และในแง่ของผู้ประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ก็จะมีกำลังใจหรือกำลังทรัพย์ในการพัฒนาการประดิษฐ์หรืองานสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ออกสู่สังคม เนื่องจากมีรางวัลตอบแทนในการลงทุน นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญายังเป็นการกระตุ้นให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการลงทุนเพื่อที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ตัวอย่างเช่น ระบบสิทธิบัตรมีส่วนช่วยต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศในการทำการตลาดและการหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์จากการประดิษฐ์หลายประการ เช่น ช่วยสร้างแรงจูงใจในการสร้างเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ การเพิ่มผลผลิตและสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ ช่วยในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีใหม่ในทางอุตสาหกรรมและยังส่งเสริมการลงทุน รวมทั้งการลงทุนจากต่างชาติ หรือช่วยเป็นตัวเร่งในการหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ของสิ่งประดิษฐ์และมีความสามารถในการถ่ายโอนการใช้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

เหตุผลทางด้านศีลธรรม

วัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของทรัพย์สินทางปัญญา คือ การให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประดิษฐ์และผู้สร้างสรรค์ โดยเหตุผลในเชิงความยุติธรรมและเป็นธรรม กล่าวคือ ผู้ประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ที่ได้ลงทุนทั้งเงินทอง เวลา และสติปัญญาในการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ ไม่ต้องการให้เกิดการเอาเปรียบโดยการเอาทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลอื่นไปโดยมิชอบ รัฐจึงมีความจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงโดยการให้ความคุ้มครองทางกฎหมาย เพราะหากปราศจากการให้ความคุ้มครองทางกฎหมาย ก็จะเป็นการบั่นทอนกำลังใจของเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาในการสร้างผลงานดีออกสู่สังคม เพราะผู้ประดิษฐ์หรือผู้สร้างสรรค์อาจรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม นอกจากนี้ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญายังประสงค์จะให้เกียรติแก่ผู้สร้างสรรค์และผู้ประดิษฐ์ในการแสดงชื่อว่าตนเองเป็นผู้ประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ โดยเฉพาะระบบลิขสิทธิ์นั้น ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิที่จะห้ามผู้อื่นมิให้กระทำการบิดเบือน ตัดทอน ตัดแปลง หรือกระทำการให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์ และถือว่าสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์หรือผู้ประดิษฐ์

³ “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญากับประเทศไทย”. สืบค้น ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐. จาก

<http://www.bls.buu.ac.th/se888414/08DraftPaper/88414-MidterMIT/54160406.docx>

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ให้นิยาม “สิทธิบัตร” ในเชิงรูปธรรมหมายถึง หนังสือสำคัญที่รัฐออกให้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์คิดค้นหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนด โดยหลักการสิทธิบัตรเป็นสิทธิตามกฎหมายที่จำกัดขอบเขตอยู่ในประเทศเท่านั้น ดังนั้นสิทธิบัตรที่ออกโดยประเทศใดก็มีผลใช้บังคับในประเทศนั้น การจะขอรับความคุ้มครองในประเทศใดก็จำเป็นต้องไปขอรับสิทธิบัตรในประเทศนั้น ๆ ด้วย

การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาหรือละเมิดลิขสิทธิ์ หมายถึงการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ เผยแพร่ ดัดแปลง ทำซ้ำ โดยผู้เป็นเจ้าของผลงานไม่อนุญาตหรือไม่ได้รับทราบ ปกติแล้วผลงานใด ๆ อาทิ สิ่งประดิษฐ์ วรรณกรรม ศิลปกรรม ฯลฯ เป็นกรรมสิทธิ์และลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ โดยปริยาย การนำผลงานมาใช้อาจมีเงื่อนไขบางประการเรียกว่า สัญญาอนุญาต ซึ่งกำหนดโดยเจ้าของผลงานหรือกำหนดตามกฎหมาย เมื่อไม่ทำตามเงื่อนไขจึงละเมิดลิขสิทธิ์ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เป็นปัญหาที่คนจำนวนมากอาจมองว่าไม่มีความสำคัญ และไม่เกี่ยวข้องกับตัวเอง แต่ที่จริงแล้วเป็นเรื่องสำคัญที่ควรให้ความสนใจอย่างจริงจัง เพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจะมีข่าวการจับกุม ตรวจค้นแหล่งจำหน่ายและแหล่งผลิตต่าง ๆ เป็นระยะ โดยการละเมิด ส่วนใหญ่จะเป็นการละเมิดสินค้าลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า หรือสิทธิบัตร ประชาชนผู้บริโภคสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ประเภทต่าง ๆ ก็ไม่ได้ลดจำนวนลงถึงแม้ว่าจะมีนโยบายต่อต้านการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจากรัฐบาล เหตุผลหลักที่ทำให้ประชาชนยังคงสนับสนุนสินค้าที่มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา คือ สินค้าเหล่านี้มีคุณภาพที่พอใช้ได้ ราคาไม่แพง และสามารถหาซื้อได้ง่าย สินค้าที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่มีแหล่งผลิตทั้งในไทยและต่างประเทศแล้วมีการลักลอบนำเข้ามา รวมถึงมีแหล่งจำหน่ายอย่างเปิดเผยเมื่อเจ้าหน้าที่เข้าทำการจับกุมก็มีการใช้กำลังปะทะกัน ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญานี้เองส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้ขึ้นชื่อว่า มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาสูงเป็นอันดับต้น ๆ เพราะในประเทศไทยนั้นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามีผลตอบแทนและกำไรที่สูง แต่มีความเสี่ยงน้อยและประการสำคัญคือ มีผู้บริโภคสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอยู่มาก โดยสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นการละเมิดในส่วน of ลิขสิทธิ์ ซึ่งสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นสิ่งผิดกฎหมายในไทยเพราะถือเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ที่เป็นเจ้าของผลงานเกี่ยวข้องโดยตรงกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ และพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งมีมาตรการลงโทษผู้ผลิตและจำหน่ายด้วยการจำคุกหรือปรับตามมูลค่าความเสียหายที่ได้ถูกละเมิดไป นอกจากสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจะก่อให้เกิดปัญหาการกระทำผิดกฎหมายแล้ว ยังก่อให้เกิดผลเสียทางด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ของผู้คิดค้นหรือผู้ประดิษฐ์ที่อาจทำให้ไม่อยากทำการวิจัยหรือค้นคว้าสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาเพราะไม่คุ้มค่ากับการลงทุนที่เข้าไปแต่กลับถูกนำผลงานไปลอกเลียนแบบทำให้สูญเสียรายได้และผลประโยชน์จากผลงานที่ตนเองเป็นเจ้าของ และสินค้าที่ได้ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้ยังส่งผลกระทบเชิงลบต่อเศรษฐกิจของประเทศเพราะสินค้าที่มีการนำเข้าจากต่างประเทศอย่างถูกกฎหมาย จะต้องมีการเสียภาษีแตกต่างจากสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่ส่วนมากมีการนำเข้าโดยผิดกฎหมายและหลบเลี่ยงภาษี และยังส่งผลต่อผู้ประกอบการในไทยที่ประกอบอาชีพอย่างถูกกฎหมายที่ถูกแย่งพื้นที่การจำหน่ายจากสินค้าเลียนแบบที่มีการนำเข้าอย่างผิดกฎหมายมาจากประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นฐานผลิตรายใหญ่ ทำให้กลายเป็นปัญหาเรื้อรังมานานและรัฐบาลไทยมีนโยบายในการกวาดล้าง และทำลายสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านี้

การปราบปรามและกวาดล้างอย่างต่อเนื่องยังไม่สามารถทำให้การนำเข้าและจัดจำหน่ายสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาหมดไป ยังคงพบเห็นการลักลอบนำเข้าและจำหน่ายสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ทั่วไป ส่งผลกระทบเชิงลบอย่างต่อเนื่องในเรื่องชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของประเทศรวมถึงอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะกับประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้า ประเทศไทยได้เข้าร่วมทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศจึงทำให้ได้รับแรงกดดันจากประเทศผู้ผลิตสินค้าที่ถูกเลียนแบบและหน่วยงานสากลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการระบุตรงกันว่าไทยยังคงมีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่พบเห็นได้ชัด เช่น ซอฟต์แวร์ ภาพยนตร์ เพลง รวมไปถึงเครื่องแต่งกายต่าง ๆ จำนวนมาก โดยปัจจัยที่ทำให้สินค้าที่มีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามีความนิยมในระดับสูงสามารถมองได้ ๓ ด้าน⁴ คือ

๑. ด้านของผู้ผลิต คือ สินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญานั้นสามารถทำกำไรได้มาก และมีความเสี่ยงน้อยรวมถึงตลาดมีการเติบโตในระดับสูง มีการลงทุนที่น้อยมากยิ่งทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำลงไปอีก รวมถึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการประดิษฐ์คิดค้น และการลอกเลียนแบบทำได้ใกล้เคียงกับของจริงมาก แม้จะใช้วัตถุดิบที่มาตรฐานต่ำกว่า และสามารถหลีกเลี่ยงภาษีได้ แต่ได้ผลตอบแทนสูงและส่วนใหญ่แหล่งผลิตจะอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งทำให้ไทยไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้

๒. ผู้จัดจำหน่าย พบว่า มีตัวแทนจัดจำหน่ายทั้งรายใหญ่และรายย่อยกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยผู้ค้ารายใหญ่จะเป็นผู้ที่นำเข้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจากต่างประเทศ และมีการกระจายสินค้าไปให้แก่ผู้ค้ารายย่อยตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย

๓. ความนิยมหรือความต้องการของผู้บริโภค พบว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการบริโภคสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอันดับต้น ๆ และแม้จะทราบว่าการบริโภคสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญานั้นผิด แต่ก็ยังให้การยอมรับต่อสินค้าเลียนแบบ โดยสิ่งที่ทำให้ยอมรับการละเมิดเกิดจากการพิจารณาถึงความคุ้มค่า การคล้อยตามกระแสสังคม การค้นหาและต้องการความแปลกใหม่ และความต้องการส่วนบุคคล ในชีวิตประจำวันที่นับวันมีแต่การขยับราคาขึ้น จึงทำให้การเลือกซื้อของประชาชนเปลี่ยนไปคือ ดูที่มูลค่าของสินค้าและการใช้งานเพียงแค่มิราคารถูก และสามารถใช้งานได้ตามความต้องการก็เพียงพอที่จะทำให้เกิดการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นแล้ว และอัตราภาษีของสินค้านำเข้าที่เป็นของแท้มีมูลค่าสูง ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นไปด้วย ทำให้ยากที่จะซื้อ ผู้บริโภคจึงหันไปมองสินค้าที่ราคารถูกกว่า มีลักษณะใกล้เคียงกันและสามารถใช้งานได้เหมือนกัน และในสังคมไทยที่เป็นสังคมแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการแบ่งปันกัน ทำให้ผู้ที่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาไม่คิดว่าตนเองได้กระทำความผิด ซึ่งในอีกมุมหนึ่งประเทศไทยก็ถูกละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาโดยต่างประเทศเช่นกัน โดยการละเมิดส่วนมากจะเป็นเครื่องหมายการค้า ซึ่งสถานการณ์ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของไทยในต่างประเทศก็มีแนวโน้มที่จะขยายวงกว้างมากขึ้น เนื่องด้วยสินค้าและบริการในประเทศไทยเริ่มเป็นที่รู้จักในประเทศเพื่อนบ้าน จุดอ่อนอยู่ที่ผู้ประกอบการที่ไม่ได้มีการจดทะเบียนคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศจึงทำให้เสียผลประโยชน์และรายได้ในการส่งออกจากปัญหาด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้กล่าวมาทำให้ประเทศไทยถูกขึ้นบัญชีดำอยู่ในประเทศที่ต้องจับตามองเป็นพิเศษ

⁴ “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญากับประเทศไทย”. สืบค้น ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐. จาก

<http://www.bls.buu.ac.th/se888414/08DraftPaper/888414-MidtermMIT/54160406.docx>

ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศอย่างมาก เนื่องจากประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป มักหยิบยกการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นประเด็นในการใช้มาตรการกีดกันและตอบโต้ทางการค้าแก่สินค้านำเข้าจากไทย นอกจากนี้ยังทำให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาใหม่ โดยการละเมิดส่วนใหญ่จะเป็นการละเมิดสินค้าลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า และสิทธิบัตร แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายการต่อต้านมิให้ประชาชนสนับสนุนการใช้สินค้าดังกล่าว การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาได้กลายเป็นปัญหาที่ทำลายเศรษฐกิจทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือ รัฐบาลรายได้จากการจัดเก็บภาษีสินค้าปีละหลายพันล้านบาท สร้างความไม่เป็นธรรมทางการค้า ทางอ้อม คือ การต้องเสียสิทธิทางการค้าจากการถูกตอบโต้ทางค้า ทำให้สินค้าประเภทอื่นทั้งสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าอุตสาหกรรมต้องถูกผลกระทบ เพราะประเทศที่มีการแข่งขันทางการค้าได้ยกประเด็นลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาเป็นข้ออ้างตัดทอนสิทธิประโยชน์ทางการค้าระหว่างกัน ตัวอย่างเห็นได้ชัดคือ สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป นอกจากนี้ ชื่อเสียงของประเทศก็ต้องมีหมองไปโดยข้อกล่าวหาว่าเป็นประเทศที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์และทำลายบรรยากาศการลงทุน

ผลกระทบของปัญหาทรัพย์สินทางปัญญาต่อการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ได้แก่ การไม่เข้าใจในเรื่องของทรัพย์สินอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเรื่องสิทธิบัตร คนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าระบบสิทธิบัตรได้ออกแบบมาเพื่อให้สังคมโลกได้ประโยชน์ โดยจูงใจให้มีการคิดประดิษฐ์เทคโนโลยีใหม่ ๆ แลกกับสิทธิการคุ้มครองระยะเวลาหนึ่ง โดยสิทธิบัตรไทยให้การคุ้มครอง ๒๐ ปี นับจากวันยื่นขอรับสิทธิบัตร แต่ต้องเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ไว้ให้ผู้อื่นทำตามอย่างได้ ซึ่งเมื่อมีการประกาศโฆษณาตีพิมพ์แล้ว ทุกคนสามารถขอสำเนาเรื่องเต็มของการประดิษฐ์นั้น ๆ มาทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาต่อ ยอดได้ แต่ห้ามนำไปใช้หรือผลิตเชิงพาณิชย์ ที่สำคัญคือ คนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่า สิทธิบัตรให้การคุ้มครองเป็นรายประเทศ เฉพาะประเทศที่เจ้าของผลงานยื่นขอ และประเทศนั้น ๆ รับผิดชอบแล้วเท่านั้น ดังนั้นหากสิ่งประดิษฐ์เรื่องใด ไม่ไปจดสิทธิบัตรในประเทศใด ภายในระยะเวลา ๑ ปี นับจากวันที่ยื่นครั้งแรกในประเทศแรกแล้ว ก็หมดสิทธิขอรับสิทธิบัตร กลายเป็นสิทธิสาธารณะในประเทศนั้น ซึ่งทุกคนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ วิธีการนี้ช่วยให้โลกเจริญก้าวหน้าได้รวดเร็วมาก⁵

ปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่กำลังเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากในปัจจุบัน คือ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อสมัยใหม่ที่ได้รับคามนิยมแพร่หลาย เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ผู้ใช้เรียนรู้ประสบการณ์ผ่านสื่อได้อย่างหลากหลาย เช่น การสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนบนสื่อออนไลน์ การฟังเพลง ชมภาพยนตร์ การสืบค้นข้อมูล และการซื้อ-ขายสินค้าผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น สิ่งสำคัญที่สร้างปัญหาให้กับสังคมและเจ้าของสินค้าตัวจริง คือ เมื่อกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์บนสื่อออนไลน์ สินค้าบนหน้าร้านออนไลน์มีการซื้อขายอย่างผิดกฎหมาย แต่ก็ยังคงมีผู้บริโภคจำนวนมากให้ความสนใจเพราะมีราคาถูก คุณภาพสินค้าใกล้เคียงกับสินค้าของแท้ ทำให้ผู้ที่ละเมิดลิขสิทธิ์มีเงินหมุนเวียนจำนวนมาก และยังคงดำรงธุรกิจต่อไปได้ ซึ่งมีการจับกุมผู้กระทำความผิดจากหน่วยงานที่

⁵ ปราโมทย์ ธรรมรัตน์ (๒๕๓๗) “ปัญหาทรัพย์สินทางปัญญาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาประเทศ”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). สืบค้น ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐. จาก http://www.trf.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=895...152

เกี่ยวข้องอยู่บ่อยครั้งและเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขและป้องกันทั้งที่ภาครัฐมีนโยบายต่อต้านการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา⁶

บทสรุป

ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นมูลค่าทางความคิดที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นจากสติปัญญาของมนุษย์และถ่ายทอดออกมาในรูปแบบนามธรรม เช่น วิธีการ แนวคิด ทฤษฎี เป็นต้น หรือ รูปธรรม เช่น สิ่งประดิษฐ์ เทคโนโลยี เป็นต้น สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเป็นสิ่งที่ใหม่ซึ่งช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น จึงควรสนับสนุนให้มีผู้คิดค้น พัฒนาและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ อย่างไรก็ตามด้วยระบบเทคโนโลยีในปัจจุบันที่พัฒนาขึ้น ส่งผลให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาด้วยการทำซ้ำและเลียนแบบทรัพย์สินทางปัญญาที่มีผู้คิดสร้างสรรค์ ปัญหาสำคัญของการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา คือ การขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการและหลักเกณฑ์ตามกฎหมาย การแก้ไขปัญหาละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนในเรื่องคุณค่าของทรัพย์สินทางปัญญา และปลูกฝังค่านิยมให้กับคนรุ่นใหม่เรื่องการเคารพสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ส่งเสริมให้คนมีจิตสำนึกและเคารพต่อผลงานที่สร้างสรรค์ของผู้อื่น รวมถึงผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าที่เป็นของแท้จะต้องพยายามสร้างคุณค่าของสินค้าของตน เพื่อให้ผู้บริโภครับรู้คุณภาพที่เหนือกว่า หรือมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นเจ้าของสินค้าที่เป็นของแท้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการควรจะจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์และคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของตนเองไม่ให้โดนละเมิด และหน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีการพัฒนาระบบการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา โดยจัดสรรงบประมาณ และบุคลากร เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และจากปัญหาละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเทศไทยประสบอยู่ในขณะนี้ ภาครัฐควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาให้มีความทันสมัย เพื่อให้นำมาบังคับใช้กับสถานการณ์การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาภายในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วถึง

⁶ ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต”.

สืบค้น ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐. จาก <http://WWW.journal.hcu.ac.th/pdf/1835>

บรรณานุกรม

- ¹ “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญากับประเทศไทย”. สืบค้น ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.
จาก <http://www.trueinnovationcenter.com/ip.php>
- ² วิกีพีเดียสารานุกรมเสรี. “ทรัพย์สินทางปัญญา”. สืบค้น ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.
จาก <http://www.wikipedia.org/wiki>
- ³ “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญากับประเทศไทย”. สืบค้น ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.
จาก <http://www.bls.buu.ac.th/se888414/08DraftPaper/888414-MidterMIT/54160406.docx>
- ⁴ “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญากับประเทศไทย”. สืบค้น ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๐.
จาก <http://www.bls.buu.ac.th/se888414/08DraftPaper/888414-MidtermMIT/54160406.docx>
- ⁵ ปราโมทย์ ธรรมรัตน์ (๒๕๓๗) “ปัญหาทรัพย์สินทางปัญญาและผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาประเทศ”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). สืบค้น ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐.
จาก http://www.trf.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=895...152
- ⁶ ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต”. สืบค้น ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐. จาก <http://WWW.journal.hcu.ac.th/pdf/ffile/Jn1835>

บันทึกข้อความ

รongเลหะวิธีการสภานักแทนราษฎร
 รับที่ ๕๖๗ / ๒๕๖๐
 วันที่ ๒๓ / ๗.๗. / ๒๕๖๐
 เวลา ๑๕.๓๓ นาฬิกา

ส่วนราชการ สำนักกรรมาธิการ ๑ กลุ่มงานคณะกรรมการการพาณิชย์ โทร ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๕

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอส่งเอกสารวิชาการ.....

เรียน ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑ (ผ่านผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานคณะกรรมการการพาณิชย์ฯ)

ตามที่ ข้าพเจ้า นางสาวฉัตรรัตน์ ไชยจันทร์สม ตำแหน่งวิทยากรชำนาญการ กลุ่มงาน คณะกรรมการการพาณิชย์และทรัพย์สินทางปัญญา สำนักกรรมการ ๑ ได้รับมอบหมายให้จัดทำเอกสาร วิชาการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการ ตามแผน ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสำนักกรรมการ ๑, ๒, ๓ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๔ นั้น

บัดนี้ ข้าพเจ้าได้จัดทำเอกสารวิชาการเรื่อง “การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา” เรียบร้อยแล้ว
จึงขอจัดส่งเอกสารดังกล่าว รายละเอียดปรากฏตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

کے لئے

(นางสาวฉัตรรัตน์ ไชยจันทร์สม)

วิทยากรชำนาญการ

Am Am

(นางสาวพัชรี สรวมประจำ)

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการการพาณิชย์
และทรัพย์สินทางปัญญา

14/05/2019 9:45 AM

Wm. Henry

(นางพรรณมนต์ ไทยวัฒนานุกุล)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รักษาการแทน

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

2m x 30